

DE ARCHITECTUUR VAN DE ACHTERGROND

Door Jan Peter Wingender

Op 21 maart is het zover; dan kiezen we voor de komende vier jaar onze nieuwe stadsbestuurders. Wonen in de stad, de stedelijke groei en de grenzen daaraan zijn belangrijke thema's van dit politieke seizoen. Politici buitelen over elkaar heen met grootse ambities voor woningbouw en gloedvolle betogen over duurzame steden voor iedereen. Het mag duidelijk zijn; wonen in de stad is onverminderd populair en het is goed scoren met schitterende plannen voor iconische hoogbouw, hoogstedelijke ensembles en grootschalige uitbreidingen. Na een periode van relatieve rust hebben we de draad weer opgepakt en draait de stedelijke bouwproductie op volle toeren.

Een substantieel deel van de stedelijke bouwproductie voltrekt zich – zoals zo vaak in de geschiedenis – aan de rand van het gezichtsveld van media en vakdebat. Wie voorbij het verblindende licht van de iconen kijkt waarmee de steden en bestuurders zich affichereren, ziet dat niet de eenmalige 'handstand-op-één-vinger' architectuur maar juist de reguliere woningproductie op de achtergrond uiteindelijk de kwaliteit, en daarmee het blijvende succes, van onze steden bepaalt. Nederland kan daarbij terugvallen op een indrukwekkende traditie op het snijvlak van stedenbouw en architectuur. Maar zoals bij alle tradities moet ook deze steeds opnieuw een vorm vinden binnen de zich wijzigende omstandigheden waarin de productie van de stad tot stand komt.

Onder de dekmantel van de crisis heeft in de afgelopen jaren een significante verschuiving plaatsgevonden. Waar klassieke opdrachtgevers zoals woningbouwverenigingen tot de financiële en economische crisis van 2008 de regie voerden over wat en hoe gebouwd werd,

hebben inmiddels de bouwende partijen met een verregaande prijsconcurrerende standaardisatie en digitale optimalisatie door BIM die regie naar zich toe getrokken. Bouwers zijn op z'n minst co-makers geworden en ze zijn – niet voor het eerst in de geschiedenis – de drijvende kracht achter de reguliere woningproductie in onze steden. Na de crisis zijn de architecten wakker geworden in deze nieuwe werkelijkheid en velen laveren nog steeds tussen een op overleven gericht pragmatisme en een niet-aflatend cynisme over de vermeende teloorgang van de rol van de architect in het bouwproces.

Deze nieuwe werkelijkheid vraagt van het vak om een herbezinning op de rol die architectuur heeft in de productie van de stad en hoe het vruchtbare snijvlak tussen stedenbouw en architectuur opnieuw vorm kan krijgen. Dat is een zoektocht die onvermijdelijk naar de grondvesten van de Europese stad voert; de succesvolle tentoonstelling over Haussmann in Parijs afgelopen jaar is daarvan een prachtig voorbeeld. De bijbehorende publicatie is inmiddels een 'must have' en toont de vitaliteit van de wederkerige relatie tussen een structurende stedenbouw en een operationeel, op productie gericht repertoire van de architectuur. Het is een benadering die zich in verschillende gedaanten steeds weer openbaart in de succesvolle episodes van de Europese stad. De publicatie *Street Architecture. Work by Hans van der Heijden* door Karin Templin kan begrepen worden tegen de achtergrond van deze herbezinning op de architectuur van de stad.

De publicatie kun je op twee manieren lezen. Enerzijds als een beknopte monografie over het werk van Hans van der Heijden. Anderzijds als een reflectie op eigentijdse, op de praktijk geënte mogelijkheden voor de architectuur van de straat. Precies deze dubbellezing, een reflectie gekoppeld aan de praktijk, maakt

deze publicatie zeer de moeite waard. De introductie die Karin Templin geeft over de betekenis van 'Street Architecture', wordt gevolgd door een analyse van de bouwproductie in het Florence van de renaissance. Daarna wordt in prachtige tekeningen het werk van Van Der Heijden ragfijn uiteengehaald in het vocabulaire waarmee stad en architectuur met elkaar in gesprek gaan. Een gesprek dat zich uitstrekt over alle schalen van het ontwerp. Van de rol van ensembles als het construeren, afmaken en repareren van stedelijk weefsel, via thema's zoals repetitie en het aangezicht van het gebouw tot aan het betekenisvolle detail van de noodoverstort. De evocatieve tekst 'Dubbing' door Van Der Heijden zelf geeft daarbij perspectief op het potentieel van deze benadering in de huidige realiteit van het bouwen aan de stad. De afsluitende documentatie van vijf projecten van Van der Heijden onderstreept dat die realiteit prachtige gebouwen kan opleveren.

Waar de betekenis van architectuur voor de stad veelal wordt afgemeten aan de icoonwaarde van het object, wijst het werk van Van der Heijden in een andere richting. Een zorgvuldige en tegelijkertijd op productie gerichte iconografie van de architectuur van de straat biedt een handvat voor architecten die zich bezighouden met de woningbouw van de stad. Een 'Street Architecture' die diep wortelt in de tradities van de Europese stad en tegelijk 'Street Credible' is in onze eigentijdse woningbouwproductie. Het verschaft een nieuw elan aan de architectuur van de achtergrond; daar waar de stad ontstaat die er werkelijk toe doet. ■

Karin Templin, *Street Architecture. Work by Hans van der Heijden*, Amsterdam 2018, isbn 9789082808209